

## ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНИХ ЖАРГОНІЗМІВ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

**Гамчук Іванна Вікторівна**, студентка II курсу (II магістерського) рівня вищої освіти (групи ПФМ-1-23-1.4з.) спеціальності 035 Філологія Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

*Науковий керівник:* Стишов О.А., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

*У статті проаналізовано функціональні особливості спортивних жаргонізмів на матеріалі українськомовного інтернет-дискурсу. Продемонстровано приклади вживання спортивної лексики обмеженого вжитку в засобах масової інформації. Проаналізовано функції, які виконує спортивна соціолектна лексика в сучасному інтернет-контенті. Уведено до наукового обігу понад 140 нових, досі не зафіксованих у словниках спортивних жаргонізмів.*

**Ключові слова:** мова, жаргонізм, спорт, функція, інтернет-дискурс.

Лексичний склад української мови непинно поповнюється новими словами. Ідеться не лише про неологізми загалом, а й про соціолектну лексику, що активно проникає в українськомовний інтернет-дискурс. Збільшення обсягів інформації, інтелектуалізація носіїв мови та розвиток суспільного життя сприяють поповненню лексичного складу нашої мови. Активно розвивається й спортивна неформальна лексика, яка з'являється внаслідок появи на спортивній арені нових гравців, тренерів, різних спортивних предметів, технік, прийомів, а також активізації спортивних вболівальників (фанатиків). Попри те, що спортивна некодифікована лексика широко використовується в мові інтернет-мережі та постійно поповнюється новими словами, вона є недостатньо вивченою й потребує подальших студіювань. Відсутність всеохопних робіт, присвячених дослідженню функціональних особливостей спортивних жаргонізмів, визначили доцільність написання цієї статті. Окрім того, украй важливою є фіксація нових, раніше не засвідчених спортивних жаргонізмів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): виявити й дослідити особливості спортивної жаргонної лексики в сучасному інтернет-контенті, схарактеризувати функції, які виконують такі слова, увести до наукового обігу ряд нових одиниць обмеженого вжитку.

Науково-теоретичною основою дослідження слугували праці таких лінгвістів: Стишова О., Процик І., Карпець Л., Струганця Ю., Мандич Т., Левченко Т. та ін.

Загальновідомо, що термін «функція» походить із латини (від *functio*) і має значення «виконання, здійснення, звершення». Варто відзначити, що саме

функціональність спортивних жаргонізмів провокує їх активне поширення та зростання кількості слів обмеженого вжитку. Функції мови перебувають у тісному взаємозв'язку, що й спричинює певні труднощі щодо їх розрізнення. Також характерно те, що точна кількість функцій залишається поки що невизначеною, адже вчені мають різні погляди на це питання. Тож зазначена проблематика потребує подальших досліджень.

Українською важливо розрізняти поняття «функції мови» та «функції мовних одиниць». Функції мови демонструють ті завдання, які мова виконує в суспільному вжитку. Наприклад, номінативна, комунікативна, естетична, виховна, експресивна тощо. Тоді як функції мовних одиниць окреслюють завдання саме певної одиниці для передачі змісту.

Розгляньмо детальніше функції, які можуть виконувати спортивні жаргонізми в сучасному інтернет-дискурсі. **Номінативна функція** вважається важливою та найбільш поширеною, оскільки лексичний склад мови найчастіше вивчають саме з точки зору ономазіології, науки, яка займається дослідженням найменувань. Серед слів обмеженого вжитку, що виконують номінативну функцію, найчастіше трапляються лексеми на позначення спортивних гравців і вболівальників, предметів, дій, технік. Проте найбільш поширеними, звісна річ, є антропонецентризми, тобто слова на позначення осіб. Прикладами антропонімів-прізвиськ можуть слугувати такі слова: *Зіна* «український футболіст Олександр Зінченко, півзахисник і лівий захисник ФК «Арсенал» (Лондон) і збірної України», *Кріш* «всесвітньо відомий португальський футболіст Кріштіану Роналду душ Сантауш Авейру», *Маліна* / *Маліно* «український футболіст Руслан Маліновський, який нині грає за італійський ФК з міста Генуя «Дженоа»». Приклади використання в мережі: *Зіна* вийшов у стартовому складі на звичній для себе клубній позиції лівого захисника і відіграв 62 хвилини поєдинку, який його команда виграла з рахунком 3:0 (prosportua.com, 31.10.2024); *І знову рекорд! Кріш* став першим гравцем, якому це вдалося (facebook.com); *Маліна* також відіграв сьогодні лише частину матчу (Instagram, 01.09.2024).

Номінативну функцію виконують спортивні жаргонізми на позначення спортивних предметів, інвентарю, одягу: *бучка* «біта для занять бейсболом», *круглий* / *шкіряний* / *сфера* / *куля* «м'яч», *бейсболка* «майка для гри в бейсбол», *кросач* «кросівок».

Значну кількість слів обмеженого вжитку, що виконують номінативну функцію, зафіксовано на позначення спортивних дій, рухів, ударів тощо. Наприклад: *розмочити* «відкрити рахунок, забити перший гол», *десантуватися* «виходити на футбольне поле», *відвантажувати* «забивати гол (шайбу, м'яч тощо)», *прострілювати* «виконувати різкий пас (найчастіше у футболі)», *відфутболити* «відкинути м'яч ногою, відпасувати». Приклади з інтернет-мережі: «Дніпро» **розмочив** рахунок в серії з «Донбасом» (sportanalytic.com); У першому таймі українець **прострілив** з флангу, після чого Огуннеє оформив автогол (sport24.ua).

Тісний зв'язок з номінативною має *інформативна функція*. Головне її завдання – повідомляти про щось, доносити інформацію про певну спортивну

подію чи явище. Нерідко інформативну функцію буває складно відрізнити від номінативної, проте інформативність, повідомлення є характерними рисами першої. Наприклад, назва спортивного клубу може інформувати нас про певні деталі щодо команди. Жаргонна лексема *дачники* на позначення гравців ФК «Фулхем» (Лондон, Англія), інформує нас про місце тренувань клубу, а саме стадіон «Craven cottage», де «cottage» в перекладі з англійської мови означає «дача». Тож і прізвисько гравців відповідне.

Значний масив жаргонізмів створено з метою посилити емоційне навантаження тексту, додати йому насиченості та експресивності. Саме завдяки таким лексемам простежуємо настрій автора представленого матеріалу, його особисте ставлення до описаного. Мовна гра демонструє фантазію певної особи, її креативність. Наведемо приклади слів, що виконують **експресивну функцію**: *король футболу, боксу, тенісу* «супергравець, лідер із найкращими вміннями та якостями», *футболістище* «надзвичайно вправний футбольний гравець», *футболістик* «футболіст низького рівня, не дуже успішний гравець». Порівняємо у контексті: **«Король футболу»** Пеле вимагає відставки голови Конфедерації футболу Бразилії (tsn.ua); **«Футболістище**. Він мав окремі бонуси за голи та асистси»: *ексгравець* Металіста назвав улюбленця Ярославського (ukrfootball.ua); *І на тлі рівня Юрана-тренера Яремчук – не футболістик, а футболістище. Як Зідан*», – написав у Twitter (gazeta.ua).

Засвідчено, що нерідко спортивні жаргонізми використовують із метою передати переживання, почуття людини, яка говорить про певні спортивні події, матчі тощо. Саме під час коментування спортивних ігор досить часто з'являються нові неформальні лексеми. Такі жаргонізми виконують **емотивну функцію**. Вони можуть давати позитивну або негативну оцінку зображуваному. Приклади позитивнооціночних жаргонізмів: *ікона* «знаменитий спортсмен, якого вважають лідером у певному виді спорту; зразок для наслідування», *лев матчу* «вправний спортивний гравець, який під час гри виявив себе з найкращого боку». Наприклад: *Голосуй за найкращого гравця – обирай справжнього Лева Матчу* (levmatchu.uaf.ua). Серед негативнооціночних жаргонізмів: *скляний* «спортивний гравець, який часто травмується», *пасажир* «спортсмен, який абсолютно не приносить користі своїй команді», *Шева* (фамільярно) «колишній футболіст і тренер Андрій Шевченко». Наприклад: *На івриті слово «Шева» означає число сім. Вболівальники з Ізраїлю часто кажуть, що це доля, адже велику кількість голів Шевченко забив саме під цим номером* (radiosvoboda.org).

**Естетична**, або, як її ще називають, **поетична функція**, покликана виражати прекрасне. Саме названа функція слугує джерелом натхнення та милозвучності. Важливе значення у творенні жаргонізмів, які мають естетичну функцію, відіграють образність, асоціативність, креативність і мовне чуття авторів. Варто зазначити, що спортивні жаргонізми рідко виконують поетичну функцію, проте в інтернет-мережі таки можна знайти деякі приклади: *фараони* «гравці збірної з футболу Єгипту», *Залізний Кулак* «колишній відомий професійний боксер, нині політик Віталій Кличко», *леви* «гравці ФК «Карпати» (Львів)» та ін. Наприклад: *Збірна Єгипту в неймовірному матчі кваліфікувалась*

на ЧС-2018 – третій Мундіаль в історії для «**фараонів**» (football24.ua); «**Леви**» готуються до матчу проти «**Вікторії**» (fckarpaty.org.ua); **Доктор Залізний Кулак**: зіркова історія Віталія Кличка (tsn.ua).

Вплив на слухача / читача / глядача є необхідним для інтернет-дискурсу, тож не дивно, що спортивна лексика обмеженого вжитку виконує також **функцію впливу**. Варто зазначити, що реципієнти інтернет-контенту дуже часто формують своє ставлення до певної теми, проблеми саме на основі інформації, отриманої з мережі, яка мала значний вплив на них. Стосовно спортивних жаргонізмів, то в інтернеті можна зустріти найбільше слів саме негативної конотації, які здійснюють вплив на сприйняття поданої інформації: *балабол* «коментатор спортивного матчу», *лівак* «неофіційний матч», *жаба* «спортивний фанат, який змінив команду, за яку вболіває», *договірняк* «договірний матч між командами» та ін. Приклади з мережі: *Виїзд номер 7, або Лівак у Файне місто Тернопіль за Десну Чернігів* (motodrezyna.livejournal); *Договірняк? Відома шалена сума ставок на нічию у матчі суперників України* (sport.ua). Функція впливу демонструє не лише негативну оцінку спортсменів, фанатів, явищ, а й значно рідше – позитивну: *цукерка / цукерочка* «вдало, вміло здійснена передача м'яча або найкращий гол», *художник* «спортсмен, гра якого має естетичний вигляд», *танк* «міцний, цілеспрямований спортсмен, який демонструє свою завзятість під час гри». Пор. у контексті: – *Гол – цукерочка трохи оживив господарів поля, проте довести хоч якусь атаку до кінця ніяк не вдавалося* (<https://sport24.ua> news).

**Функція привернення уваги**, інакше кажучи функція атрактивності, покликана, аби реципієнт звернув увагу на текст / інформативне аудіо чи відео, та приділив цій інформації свій час. Саме тому автори надають істотного значення заголовкам. Заголовок – це те, що передовсім впадає читачеві в очі. Провокативні ідеї, вислови у заголовках заманюють читачів, сприяють тому, щоб вони звернули на них увагу. Досить часто засобом образності виступають дотепні слова, у тому числі й стилістично марковані жаргонізми: *Сент-Етьєн – Страсбург – 2:0. Гості провалилися* (sport.ua); *Саутгемптон – Евертон – 1:0. Криза ірисок* (sport.ua); «*Мілан*» може **розлучитися** з Фонсекою після матчу з «*Наполі*» (profootball.ua, 03.11.2024, 07:52); *Ось як Забарний знищив Голанда в матчі Борнмут – Манчестер Сіті* (youtube.com, 03.11.2024). Спортивна лексика обмеженого вжитку, яка має метафоричний характер, сприяє тому, аби читач затримав свою увагу на статті: *дияволи* «спортсмени, які грають грубо, аби перемогти суперника», *святі* «фуболісти, які дотримуються всіх правил та уникають порушень». Наприклад: «*Ми святі, а повинні бути дияволами*»: *Фонсека назвав стартовий склад Мілана на матч ЛЧ* (football24.ua, 21.10.2024, 20:38).

Нова жаргонна лексика з'являється завдяки розумовій діяльності людини, тож важливо знати ще й про **когнітивну функцію**. Процес творення неологізму потребує знань у галузі семантики, деривації, граматики, а також спортивної ерудиції. Тож процес цей, вочевидь, дуже складний. Варто зазначити, що нова жаргонна лексема – це не тільки спосіб називання слова, а ще і його певна стилістична маркованість. На позначення фанатів зафіксовано цілий

ряд соціолектних лексем: *фантом* / *фантик* / *фантомас* «недосвідчений уболівальник», *ультрас* «активні уболівальники, які сидять на фан-секторі», *карлик* «уболівальник-новачок», *глор* «уболівальник, який не має улюбленої команди та переважно вболіває за закоманду-фаворита» та ін.

Отже, спортивна жаргонна лексика виконує вкрай важливі функції, необхідні інтернет-дискурсу. У результаті проведеного аналізу спортивної було виявлено такі основні функції соціолектизмів: номінативна, інформативна, експресивна, емотивна, естетична, функція впливу та привернення уваги, когнітивна. Можемо підсумувати, що номінативна, експресивна та функція впливу є домінувальними серед інших, проте, звісна річ, усі інші також мають істотне значення в сучасному українськомовному інтернет-контенті.

Вважаємо необхідним подальше вивчення особливостей спортивної жаргонної лексики та фіксацію нових одиниць обмеженого вжитку. Перспективним убачаємо дослідження спортивних жаргонізмів у порівнянні з близькоспорідненими мовами.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голубовська І. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики: курс лекцій. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 223 с.
2. Єщенко Т. Український жаргон спортивних уболівальників. *Лінгвістичні студії: збірник наукових праць*. Донецьк: ДНУ, 2005. Вип. 13. С. 250–255.
3. Карпець Л., Приходько В., Коваленко Ю. Семантична номінація як джерело поповнення спортивного жаргону. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. Вип. 43 (1). С. 24–27.
4. Процик І. Вербальне самовираження в субкультурі українських футбольних уболівальників. *Мова і суспільство: збірник наукових праць*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2012. Вип. 3. С. 224–229.
5. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ: Критика, 2005. 464 с.
6. Стишов О. Спортивні жаргонізми в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Граматичні студії: збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. Вип. 34. С. 76–84.

## REFERENCE

1. Holubovska I. Aktualni problemy suchasnoi linhvistyky: kurs lektsii. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskyi universytet», 2011. 223 s.
2. Yeshchenko T. Ukrainskyi zharhon sportyvnykh ubolivalnykiv. *Linhvistychni studii: zbirnyk naukovykh prats*. Donetsk: DNU, 2005. Vyp. 13. S. 250–255.
3. Karpets L., Prykhodko V., Kovalenko Yu. Semantychna nominatsiia yak dzherelo popovnennia sportyvnoho zharhonu. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia*. 2019. Vyp. 43 (1). S. 24–27.

4. Protsyk I. Verbalne samovyrazhennia v subkulturі ukrainskykh futbolnykh ubolivalnykiv. *Mova i suspilstvo: zbirnyk naukovykh prats*. Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, 2012. Vyp. 3. S. 224–229.

5. Stavytska L. Arho, zharhon, slenh: Sotsiialna dyferentsiiatsiia ukrainskoi movy. Kyiv: Krytyka, 2005. 464 s.

6. Styshov O. Sportyvni zharhonizmy v ukrainskii movi kintsia KhKh – pochatku KhKhI stolittia. *Hramatychni studii: zbirnyk naukovykh prats*. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2017. Vyp. 34. S. 76–84.